

5. Mezinárodní instituce, dokumenty a formy ochrany kulturního dědictví, světové kulturní dědictví

5.1 Význam mezinárodní spolupráce

Péče o kulturní dědictví je základním principem každé kulturní společnosti, je to kontinuální proces programově řízený vládou a výkonnými složkami státní správy a odbornými organizacemi, zabezpečujícími a garantujícími proces po odborné stránce. Mezinárodní spolupráce v tomto procesu je nezbytná, zejména v současném procesu integrace evropských struktur. Spolupráce se programově rozvíjí, týká se odborných postupů, výměny odborníků, spolupráce v oblasti legislativy, ale i v oblasti cestovního ruchu. Vývoj a výsledky spolupráce prokazují prospěšnost a opodstatněnost mezinárodních institucí.

5.2 Mezinárodní spolupráce v oblasti záchrany kulturních hodnot a památkové péče:

V období 19. století se utvářel vědomý vztah ke kulturním hodnotám jak historickým, tak uměleckým a konstituovaly se instituce na ochranu uměleckých a historických památek. Většinou se jednalo samostatné dokumenty bez mezinárodní provázanosti.

Nutnost mezinárodní spolupráce ve věci záchrany kulturních hodnot nastala v období po I. Světové válce, v souvislosti se státoprávním uspořádáním v Evropě a poválečnou obnovou a ustavením Společnosti národů.

Význam pro formulaci zásad památkové péče a pro restaurátorské práce hlediska sjednocení názorů a postupů restaurátorských prací měla Mezinárodní konference památkových teoretiků a restaurátorů, která se sešla v roce 1931 v Athénách, kde přijala řadu významných zásad, které jsou dodnes platné. Významná je zásada respektování historického a uměleckého díla jako celku, bez upřednostňování některé z etap výstavby, co představuje významový názorový posun od uznávané puristické metody. Dále byly sjednoceny názory na konzervační přístup při opravách zřícenin a v souvislosti s novými stavbami je přijata zásada vycházet z charakteru místa. Na základní myšlenky, formulující pojem mezinárodního dědictví, ochranu památky a jejího prostředí navázaly další dokumenty.

Na čtvrtém zasedání Mezinárodního kongresu moderní architektury CIAM v Athénách v roce 1933 byl přijat zásadní dokument týkající se zásadních principů urbanismu, nazývané od roku 1941 **Athénskou chartou**. Aténská charta byla znovu publikována a s komentářem Le Corbusiera znovu publikována v roce 1957. Vyjadřuje funkcionální princip organizace města, charakterizovaný základními funkcemi – bydlení, práce, rekreace, doprava. Z hlediska ochrany kulturních hodnot byla překonána dalšími dokumenty, vydanými po II.svět. válce, která byla mocným impulsem pro nutnost záchrany brutálně zdevastovaných sídel a památek.

V roce 1946 vzniklo **UNESCO**, v roce 1954 byla přijata tzv. **Haagská konvence o ochraně kulturních statků v případě válečného konfliktu**.

Iniciativa v mezinárodní spolupráci v oblasti památkové péče byla vyvinuta architekty v roce 1957, kdy se v Paříži konal I. Mezinárodní kongres architektů a techniků historických památek. II. Mezinárodní kongres se pak konal v Benátkách v roce 1964. Zde vznikly dva závažné dokumenty:

- Rozhodnutí o ustavení mezinárodní organizace pro ochranu nemovitých památek
- „**Benátská charta**“ – soubor základních principů ochrany a péče o památky.

Mezinárodní rada pro památky a sídla ICOMOS byla ustavena v roce 1965 v Polsku. Tím se institucionálně naplnila mezinárodní spolupráce v oblasti kulturního dědictví. Od roku 1993 využívá česká republika i vládní organizace zvané Rada Evropy, která skýtá řadu programů a záměrů v oblasti památkové péče a kulturního dědictví.

Další možnosti spolupráce rozvíjí další Evropské organizace, Evropská unie a Evropské společenství.

V mezinárodních dokumentech jsou kulturní statky definovány takto:

- **památky /monuments/** - architektonická díla, plastiky, monumentální malba nebo archeologické stavby a prvky
 - **soubory /ensembles/** - seskupení budov izolovaných nebo spojených, která z hlediska architektury, jednoty nebo integrace v krajině jsou významná z hlediska historie, umění nebo vědy
 - **místa – sídla /sites/** - díla člověka nebo díla spojená s člověkem a přírodou jakož i zóny včetně archeologických míst mající význam z hlediska historického, etnologického či antropologického
- Toto členění není systémově zcela sjednoceno ve všech státech Evropy.
Součástí propagace a popularizace památek jsou mimo jiné také již stabilizované akce.
- **Mezinárodní den památek a sídel – 18. duben**, prohlášený organizací UNESCO od roku 1983.
 - **Dny evropského dědictví – první nebo druhý víkend v září** od roku 1990 prohlášený Radou Evropy pro všechny členské státy Evropy.

5.3 Mezinárodní organizace a mezinárodní dokumenty pro oblast památkové péče:

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu byla založena v roce 1945 v Londýně, konstituována 4.12. 1946. Má sídlo v Paříži.

Naplnuje tři základní funkce:

- podporovat mezinárodní intelektuální spolupráci,
- poskytovat operativní pomoc členským státům,
- posilovat mír, respekt k lidským právům a vzájemné pochopení mezi národy.

V preambuli ústavy organizace je uvedena hlavní myšlenka, která vedla ke vzniku této organizace, reagující na hrůzy skončené války a nutnost zabránit opakování těchto katastrof:

„Vzhledem k tomu, že války se rodí v myslích lidí, je nutné v myslích lidí budovat efektivní zábrany válek“.

Ve smyslu Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví z roku 1972 jsou pro budoucí generace uchovávány nejvýznamnější výtvořiny člověka a přírody na naší planetě. Každý stát, který přistoupil k úmluvě může navrhnout v rozsahu svého území nejvýznamnější památky k zapsání do Seznamu světového dědictví UNESCO. Výběr je posuzován na základě jednotně stanovených kritérií Mezinárodního výboru pro světové dědictví UNESCO. Ze zařazení nevyplývá finanční příspěvek z fondů UNESCO. Žádosti o finanční podporu se týkají převážně území postižených přírodní katastrofou nebo válečným konfliktem.

Organizace UNESCO se zabývá dalšími aktivitami v těchto okruzích činnosti:

- výchova a vzdělávání,
- otázka ochrany lidských práv
- základní a společenské vědy
- ochrana životního prostředí
- ochrana hmotného a nehmotného kulturního dědictví
- rozvoj komunikací a informatiky a další činnosti vyplývající z programu organizace.

UNESCO přijímá úmluvy /konvence/ a doporučení /rekomandace/.

Základní dokumenty v oblasti ochrany kulturního dědictví jsou:

Úmluvy – konvence:

- **Úmluva o ochraně kulturních statků v případě válečného konfliktu /Haag, 1954/.**

Podepsané strany se zavazují, že v případě válečného konfliktu se zříkají krádeží, zabavení, vandalismu a ničení kulturních statků. Mezinárodní registr památek obsahuje soubor památek, které požívají imunity a mohou být v tomto smyslu označeny.

Úmluva je publikována ve Sbírce zákonů jako vyhláška č. 94/1958 Sb.

• **Úmluva o opatřeních k zákazu a zabránění nedovoleného dovozu, vývozu a předání vlastnického práva kulturních statků /Paříž 1970/.** Dokument definuje movité předměty a jejich sbírky přírodní, historické a umělecké, které jsou sledovány státem. Uplatňuje princip, že předmět vyvážený za hranice státu musí být opatřen certifikátem proti nelegálnímu vývozu.

Dokument je součástí sbírky zákonů – vyhláška č. 15/ 1980 Sb.

• **Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví /Paříž 1972/**

Dokument sleduje zachování nejcennějších kulturních a přírodních hodnot naší planety pro budoucí generace. Mezinárodní výbor schvaluje zvláštní Seznam světového dědictví, do kterého jsou schvalovány návrhy z jednotlivých členských států.

Dokument je publikován ve sbírce zákonů ČR – sdělení FMZV č.159/1991 Sb.

Uvedené dokumenty jsou právně závazné pro Českou republiku.

Jako součást činnosti organizace jsou vydávána doporučení – rekomandace, týkající se dílčích problémů souvisejících s ochranou historického dědictví :

- Doporučení o použitých principech při archeolog. Vykopávkách /New Delhi,1956/
- Doporučení o nejučinnějších prostředcích zpřístupnění muzeí všem /Paříž, 1960/
- Doporučení o ochraně krásy a charakteru krajiny a míst /Paříž, 1962/
- Doporučení o opatřeních k zákazu a zabránění nedovoleného dovozu, vývozu a předání vlastnického práva kulturních statků /Paříž, 1964/
- Doporučení o ochraně kulturních statků ohrožených veřejnými nebo soukromými pracemi /Paříž 1968/
- Doporučení o ochraně kulturního a přírodního dědictví na úrovni národního plánu /Paříž 1972/
- Doporučení o ochraně historických nebo tradičních souborů a jejich úloze v současném životě /Nairobi, 1976/
- Doporučení o mezinárodní výměně kulturních statků /Paříž 1976/
- Doporučení o ochraně movitých kulturních statků /Paříž 1978/
- Doporučení o záchraně a konzervaci filmových dokumentů /Bělehrad, 1980/
- Doporučení o ochraně tradiční kultury a folkloru /Paříž,1989/ a další.

Způsob ochrany památek UNESCO je vzorem pro ochranu památek a památkových lokalit. O tom, že zásady pro ochranu a postupy pro provázání památkové péče s ostatními složkami rozvojových aktivit se můžeme přesvědčit z obsahu dokumentu, který vydala Mezinárodní rada pro památkovou péči v roce 1993. Doporučuje , aby všechna města a obce s historicky hodnotnou zástavbou měly zpracovanou územně plánovací dokumentaci, která by zahrnovala :

- definování a popis chráněného území a ochranného pásma
- využití území v širších vztazích, turistické poznávací trasy, propojující chráněné území s blízkými památkovými místy
- plán zásad památkové ochrany
- řešení dopravy a technické infrastruktury
- podmínky rozvoje sociální sféry /životní podmínky obyvatel,zaměstnanost, zachování funkce bydlení a genia loci/
- podmínky rozvoje cestovního ruchu

Jen takto zpracovaná dokumentace může být účinná a zajišťuje správné nastavení regulativů pro ochranu památek a památkových souborů.

Rada Evropy

Council of Europe byla založena v roce 1949 jako mezivládní organizace. Posláním Rady Evropy je zejména:

- chránit a posilovat pluralistickou demokracii a lidská práva,

- hledat a řešit aktuální problémy společnosti,
- podporovat evropskou kulturní identitu.

Sídlem Rady Evropy je Palác Evropy ve Štrasburku.

Problematika památkové péče a zachování kulturních hodnot je řešena ve **Výboru kulturního dědictví**. Rada Evropy přijala postupně řadu dokumentů týkajících se kulturních hodnot a památkové péče, z nichž nejvýznamnější jsou:

Evropská kulturní úmluva /Paříž 1954/

Evropská úmluva o ochraně archeologického dědictví /Londýn 1969/

Evropská úmluva o přestupcích směřujících proti kulturním statkům /Delfy 1985/

Evropská úmluva o záchraně architektonického dědictví Evropy /Granada, 1985/,

- ochrana architektonického dědictví patří mezi základní cíle územního plánování

Evropská úmluva o ochraně archeologického dědictví – revidovaná /Malta, La Valeta, 1992/

Deklarace o politické dimenzi konzervace kulturního dědictví v Evropě /Helsinky 1996/

Evropská charta architektonického dědictví /přijata Výborem ministrů 1975/

Deklarace z Amsterodamu /Kongres o Evropském architektonickém dědictví 1975/

a další dílčí dokumenty přijaté výborem ministrů.

ICOMOS – International Council on Monuments and Sites

Mezinárodní rada pro památky a sídla, nevládní organizace UNESCO založená v roce 1965. ICOMOS je mezinárodní organizací prosazující ochranu, konzervaci, restaurování, využití a zhodnocení památek, souborů a sídel. Sdružuje osoby a instituce zajímající se o tuto činnost a zajišťuje jejich prezentaci. Organizace ICOMOS má sídlo v Paříži.

Československo se v době totalitního režimu k této Úmluvě nepřipojilo přes to, že připojením reagovaly ostatní tehdy socialistické státy. Například Bulharsko 1974, Polsko 1976, Kuba 1981, Bělorusko, Ruská federace a Ukrajina 1988, Albánie 1989. Teprve v roce 1990 Rumunsko, Slovinsko, Litva a Česká a Slovenská federativní republika.

Česká republika byla dokonce jedním z posledních členských států bývalého socialistického bloku. Stalo se tak 15 února 1991, kdy tenkrát Československá federativní republika přistoupila k úmluvě sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 159/1991 Sb.

Dle úmluvy se každý účastnický stát zavazuje k akceptaci podmínek a doporučení pro posílení významu a ochrany kulturního dědictví, začlenění podmínek pro ochranu a prezentaci do komplexních plánovacích programů a opatření pro označení, ochranu, zachování, obnovu a prezentaci kulturního dědictví.

Úmluva vytváří systém kolektivní ochrany kulturního a přírodního dědictví výjimečné hodnoty.

V České republice pracuje národní komitét ICOMOS, který má sídlo v Praze.

Základní dokumenty ICOMOS:

- **Mezinárodní charta o zachování a restaurování památek a sídel**

Charte Internationale sur la Conservation et la Restauration des Monument set des Sites /tzv. Benátská charta, Benátky 1964/

Památky jsou definovány jako nositelé duchovního odkazu minulosti a v přítomném životě národů živé svědectví staletých tradic. Jejich zachování má vycházet z jednotně formulovaných mezinárodních zásad konzervace a restaurování památek, přičemž zajištění a aplikace je ponechána dle vlastní kultury a tradic.

- **Charta mezinárodního turismu /Brusel 1976/**

Charte Internationale du Tourisme Culturel

Cílem kulturního turismu je objevování kulturních hodnot, sídel a památek. Kulturní turismus je třeba oddělit od negativních vlivů vedoucích k jejich nepřiměřenému využívání a k devastaci.

- **Charta o ochraně historických zahrad /Florence 1982/**

Charte Internationale sur les Jardins Historiques

Historická zahrada je architektonická a vegetační kompozice, která je z hlediska dějin nebo umění společensky významná a jako taková je považována za památku. Ochrana historických zahrad podléhá zásadám Benátské charty. Zahrady obsahují rostlinný, živý materiál, který je pomíjející a obnovitelný. Jeho údržba je prvořadý kontinuální proces. Je třeba udržovat její ekologickou rovnováhu, bez vnějších zásahů. Zachování musí odpovídat i prostředí ve kterém se nachází.

- **Mezinárodní charta pro záchranu historických měst /Washington 1987/**

Charte Internationale pour la Sauvergarde des Villes Historiques

Definuje principy, cíle, metody a nástroje činnosti pro uchování kvality historických měst. Plánování ochrany měst a historických čtvrtí musí předcházet pluridisciplinární výzkum. Plán ochrany se zaměřuje na definování harmonické artikulace historických čtvrtí v souboru města, musí stanovit stavby, nebo skupiny staveb, které je třeba zachovat. V centrech historických měst je třeba upravit režim dopravy a ploch parkování tak, aby neutrpěl historický obraz a prostředí. Je třeba vyloučit průjezdnou a kapacitní dopravu. Plán ochrany předpokládá součinnost a participaci obyvatel města.

- **Mezinárodní charta pro ochranu archeologického dědictví /Lausanne 1990/**

Charte Internationale pour la Gestion du Patrimoine Archéologique

Archeologické dědictví je dokladem vývoje lidské činnosti v minulosti. Jeho výzkum vyžaduje integrovanou ochranu, jejímž základem je legislativní ochrana, zajišťující uchování tohoto významného dědictví a vědecký výzkum, včetně dohledu a sankcí při případném poškození nálezů.

- **Mezinárodní charta o ochraně a gesci kulturního dědictví pod vodou/Sofia 1996/**

Charte Internationale sur la Protection et la Gestion du Patrimoine Culturel Subaquatique

Charta podporuje ochranu kulturního dědictví pod vodou, ve vnitrozemských, pobřežních vodách, v mělkých mořích a námořních fondech oceánů. Ochrana se zaměřuje na všechny druhy aktivit, které by mohly vést k ohrožení nežádoucími aktivitami, například stavební činností a těžbou, poškozující pobřeží a mořské dno.

- **Mezinárodní charta o lidovém stavebním dědictví /Mexiko 1999/**

Charte Internationale du Patrimoine bâti Vernaculaire

Lidové stavební dědictví je výsledkem společenské tvorby a jeho projev je charakteristický a malebný. Je dokladem historického vývoje společnosti, výrazem vztahu k obývaným územím a vyjadřuje kulturní rozmanitost světa.

Charta vyzývá k zachování a ochraně tradičních lidových dokladů, které jsou ohroženy vývojovými procesy ve světě, nástup uniformity kultury a globalizace. Zájem o lidovou architekturu klesá, zachování musí být v zájmu obyvatelstva, urbanistů a architektů, odborníků a vlády států na jejichž území se nacházejí.

- **Mezinárodní charta o kulturním turismu /Mexiko 1999/**

Charte Internationale sur le Tourisme Culturel

Přírodní a kulturní dědictví je hodnota která patří všem, proto máme všichni možnost ji využívat, ale i povinnost uchovávat ji pro budoucí generace. Kulturní dědictví zahrnuje krajinu, historické soubory, přírodní i zastavěná místa, připomínající identitu vývoje národa, regionu, kontinentu. V době rostoucí globalizace nesmí tato identita zaniknout, naopak je žádoucí ochrana, zachování, interpretace a presentace kulturního dědictví v oblasti cestovního ruchu.

V tomto smyslu je třeba zvyšovat odpovědnost turistických společenství.

- **Dokument o autenticitě, Nara 1994**

ICCROM – International Centre For the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property

Mezinárodní centrum pro studium ochrany a restaurování kulturního dědictví/. Centrum bylo vytvořeno organizací UNESCO v roce 1995 jako mezinárodní vědecká instituce se sídlem v Římě. Česká republika je členem ICCROM od roku 1995.

ICOM – International Council on Muzeum

Mezinárodní rada muzeí, založená v roce 1946. Je základní organizací muzejních pracovníků. /movité předměty/

5.4 Z obsahu nejdůležitějších dokumentů:

Evropská úmluva o záchraně architektonického dědictví Evropy /Granada, 1985/

Definice architektonického dědictví:

- památky: všechny budovy a konstrukce pozoruhodné svým historickým, archeologickým, uměleckým, společenským nebo technickým významem, včetně jejich vestavěného zařízení a vybavy,
- architektonické soubory: homogenní skupiny městských nebo venkovských budov pozoruhodné svým historickým, archeologickým, uměleckým, vědeckým, společenským nebo technickým významem, které jsou navzájem dostatečně spjité, aby představovaly topograficky vymezitelné jednotky,
- místa: kombinovaná díla člověka a přírody, jimiž jsou oblasti částečně zastavěné a dostatečně charakteristické a homogenní, aby byly topograficky vymezitelnými jednotkami, která jsou pozoruhodná svým historickým, archeologickým, uměleckým, vědeckým, společenským nebo technickým významem.

Za účelem identifikace památek, arch., souborů a míst které mají být chráněny se každá z přístupujících stran zavazuje vést jejich soupisy a v případě ohrožení dotyčných statků připravit příslušnou dokumentaci.

Zákonné ochranné procedury:

Každá strana se zavazuje:

- přijmout zákonná opatření na ochranu architektonického dědictví,
- zajistit v rámci těchto opatření a prostředky specifickými pro daný region ochranu památek, architektonických souborů a míst.

Každá strana se zavazuje že:

- zavede patřičné procedury dohledu a autorizace, jak to vyžaduje právní ochrana daných statků,
- předejde znetvoření, zchátrání nebo demolici chráněných statků. V tomto směru se každá strana zavazuje zavést legislativu, kterou bude možno ovlivnit negativní zásahy do území, vyjadřovat se k závažným změnám architektonických souborů, ke změnám charakteru místa a další legislativní opatření včetně povinného výkupu chráněného statku.
- Každá strana se zavazuje zakázat přemístění celku nebo části jakékoliv chráněné památky, kromě případů, kdy to fyzická ochrana nezbytně vyžaduje.

Průvodní opatření

Každá strana se zavazuje:

- poskytnout prostřednictvím veřejných úřadů finanční podporu na údržbu a restaurování architektonického dědictví na svém území v souladu s celostátními, regionálními a místními pravomocemi a v rámci omezení dostupnými rozpočtovými prostředky,
- přistoupit v případě nutnosti k fiskálním opatřením na pomoc konzervace tohoto dědictví,
- podporovat soukromé iniciativy v oblasti údržby a restaurování architektonického dědictví.
- v okolí památek, uvnitř architektonických souborů a prostoru míst zlepšovat kvalitu prostředí.
- podporovat vědecký výzkum za účelem zjištění škodlivých účinků znečištění ovzduší a vymezení způsobů a prostředků ke snížení nebo odstranění těchto účinků

Sankce

Každá strana se zavazuje v rámci svých pravomocí že zajistí v případě porušení zákona náležitou odezvu. To znamená i zbourání nově postavené budovy, nebo uvedení stavby do původního stavu.

Politika konzervace

Týká se ochrany architektonického dědictví jako základního cíle plánování územního rozvoje města a venkova, ve všech fázích přípravy plánů výstavby, atd., atd.

Z ostatních článků vyjímám:

Informace a výuka:

- Vytvořit u veřejnosti povědomí o hodnotě konzervace architektonického dědictví, jednak jako součásti kulturní identity, jednak jako zdroje inspirace a tvořivosti pro současnou a budoucí generace,
- prosazovat politiku šíření informací a podpory zvyšování informovanosti za použití moderních komunikačních a propagačních technik zaměřených na zvyšování zájmu veřejnosti o ochranu kulturního dědictví a předvedení jednoty kulturního dědictví a spojitostí mezi architekturou, tradicemi a způsobem života na evropské, národní nebo regionální úrovni.

Evropská koordinace politiky konzervace:

Ustanovení, týkající se mezinárodní spolupráce, výměny informací, výzkumu, metod, technologií a podobně.

Evropská úmluva o ochraně archeologického dědictví – revidovaná /Malta, La Valeta, 1992/

Definice archeologického dědictví

- Cílem této úmluvy je ochraňovat archeologické dědictví jako zdroj evropské kolektivní paměti a jako nástroj historického a vědeckého studia.
- Za tímto účelem se za součásti archeologického dědictví považují veškeré pozůstatky a objekty a jakékoli jiné stopy po lidstvu z minulých období,
 - jejichž uchování a studium umožňuje vysledovat vývoj historie lidstva a jejich vztah k přirozenému prostředí,
 - o nichž jsou hlavními zdroji informací vykopávky nebo objevy a další metody výzkumu lidstva,
 - které jsou situovány na jakémkoli místě, které spadá pod jurisdikci Stran
- Do archeologického dědictví se zahrnují stavby, konstrukce, skupiny budov, zastavěná území, movité objekty, památky dalšího druhu a také jejich související prostředí nacházející se jak na souši, tak pod vodou.

V dalších článcích úmluvy jsou formulována opatření, která je třeba zajistit pro:

- identifikaci a ochranu archeologického dědictví - vedení soupisu a klasifikaci chráněných památek a oblastí, vytvoření archeologických rezervací
- integrovanou konzervaci archeologického dědictví - zpracování lokalit do územně plánovací dokumentace, zabezpečení konzervace nálezů při stavební činnosti
- financování archeologického výzkumu a konzervace
- sběr a šíření vědeckých informací - přehledy, soupisy a mapy archeologických lokalit
- zvyšování veřejné informovanosti a přístup veřejnosti k významným nálezům formou expozic
- zabránění nezákonnému oběhu součástí archeologického dědictví
- vzájemnou technickou a vědeckou pomoc prostřednictvím výměny zkušeností a odborníků v záležitostech archeologického dědictví

Strany této úmluvy se zavazují pravidelně předkládat Výboru ministrů Rady Evropy zprávu o situaci v oblasti ochrany archeologického dědictví a navrhopat opatření k realizaci ustanovení této úmluvy.

5.5 Seznam světové kulturního dědictví /World Heritage List/

V roce 1972 přijaly členské země UNESCO Úmluvu o světovém dědictví, která doplňuje úpravu péče o přírodní a kulturní památky jednotlivých zemí a která směřuje k identifikaci, ochraně, obnově a prezentaci nejvýznamnějších světových památek. Na základě úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví je vytvářen Seznam světového kulturního dědictví UNESCO, který je průběžně doplňován dle návrhů jednotlivých členských zemí.

V roce 2005 bylo takto zapsáno 812 památek, z toho 628 kulturních, 160 přírodních a 24 smíšených ve 137 státních útvarech.

Příklady:

Kanada	- Národní park Skalisté hory;
USA	- Národní park Mesa verde, sídliště Indiánů ze 6. – 13. stol.;
Egypt	- Nubie, přírodní muzeum s Abu Simbil; Theby s Karmakem a Luxorem; Memphis s pyramidami od Gizy k Dašnuru;
Írán	- Persepolis 518 -330 př.n.l.; Isfahán, Královské nám.; Tschonga Zambil, město z let 1265-1245 př.n.l.;
Itálie	- Florencie, historické jádro města;
Rusko	- Novgorod;
Francie	- Remeš, Paříž, nábřeží Seiny, Fontainebleau, Bourges, Mont Saint Michel;
Španělsko	- Cordoba, Sevilla;
Jugoslávie	- Split, historické město a Diokleciánův palác; Dubrovník; historické jádro města;
Řecko	- Rhodos, Mystras, Epidauros;
Německo	- Dóm ve Špýru, Bamberg, Lúbeck;
Slovensko	-Spišský hrad /1993/, Banská Štiavnica /1993/, Dřevěné domy ve Vlkolínci /1993/, Slovenské krasové jeskyně/1995,2000/, Bardějov, hrad a rezervace /2000/;

Pro zápis do Seznamu světového kulturního dědictví je pro kulturní poklady a unikáty stanoveno šest kritérií:

1. Reprezentují unikátní umění, mistrovské dílo člověka
2. Objekty,mající vliv na uměleckou činnost v určitém období nebo území, v určité kulturní oblasti světa
 - a. na rozvoj architektury, techniky či monumentálního umění
 - b. na stavbu měst a tvorbu krajiny
3. Jsou nositeli unikátního svědectví o kulturních tradicích, o civilizacích dochovaných nebo zaniklých
4. Reprezentují jedinečný příklad konstrukce architektonických nebo technických souborů budov, či jejich usazení v krajině
5. Vynikající příklady způsobu tradičního osídlení a obhospodařování půdy, typického pro určitou kulturu nebo kultury, a to zvláště v případě, že by mohlo dojít k narušení prvků a v důsledku ke vzniku nevratných změn. /umožňuje zapsání vesnice a kulturní krajiny/
6. Památky dokladující spojení s ideami, událostmi, náboženským přesvědčením nebo uměleckými díly a literaturou a mající výjimečný světový význam

Všem kritériím je nadřazen požadavek historické autenticity, takže musí být zaručeno, že se do Seznamu nedostanou rekonstrukce, kopie a repliky.

Členění pokladů planety Země dle kritérií konvence UNESCO:

1. POKLADNICE KULTURY
2. KLENOTNICE PŘÍRODY
3. KOMBI – TRESORY – KULTURY A PŘÍRODY

Přírodní klenoty a zázraky musí vyhovovat jednomu ze čtyř kritérií:

1. Jsou jedinečným příkladem vývojových stádií Země, poskytují svědectví o životě a geologických procesech v průběhu vývoje forem Země, o vývoji elementů geomorfických, fyziografických.

2. Jsou mimořádným reprezentantem ekologických nebo biologických procesů v době vývoje a rozvoje ekosystémů, společenství rostlin a živočichů zemských, vodních pobřežních i mořských.
3. Reprezentují přírodní úkazy nebo oblasti pozoruhodně krásné přírody
4. Zahrnují jedinečná, reprezentativní přírodní bydliště, významná k uchování biologické různorodosti přírody in situ, nevyjímaje ta, která přečkala ohrožení a mají zvláště univerzální význam z hlediska vědy.

Dle členění předchozích oficiálních kritérií UNESCO jsou vydávány následující přehledy:

- unikátních lidských aktivit a z nich plynoucích pokladnic kultury
- jedinečných přírodních procesů, jakožto zdrojů klenotů a unikátních jevů celé planety Země.

5.6 Památky na území Č.R. uvedené v Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO:

- **Praha – historické jádro města v rozsahu MPR;** zápis 1992

Zápis MPR Praha jako celku je dokladem o unikátní hodnotě městského jádrového území. Rozsah MPR odpovídá stavu města v době vlády císaře Karla IV. Jako součást identity a různorodosti je významná morfologie terénu, se stopami vzniku nejstarších etap městských částí. Původní nepravidelná síť uličních bloků je patrna v prostorové struktuře Starého města a Malé strany. Ucelený komplex gotické a barokní architektury s dominantou Hradčan žije v symbióze s historicky mladší zástavbou velkoryse pojatého Václavského náměstí, které je centrem Nového města. V Praze se vyskytují významné stavby všech slohových období, významné sakrální stavby / chrám sv. Víta, Týnský chrám, kostel sv. Mikuláše/. Významné jsou památky židovského města /Josefov/, Staronová synagoga 13. století je nejstarším dochovanou synagogou v Evropě. Významné jsou pražské mosty propojující Staré město a Malou stranu z nichž nejvýznamnější je Karlův Most. Ve výčtu významných památek nelze nezmínit klášterní komplexy, z nichž unikátní je Anežský klášter, , raně gotická stavba z pol. 13.stol. s kostelem sv. Františka z 30 let 13.stol.

MPR Praha má unikátní rozlohu 863 ha, největší na světě, je relativně stavebně jednotné, kromě historické části původního hradebního okruhu zahrnuje část Nového města a Vyšehrad a pás území podél levého břehu Vltavy na Smíchovské straně.

- **Český Krumlov – historické jádro města v rozsahu MPR;** zápis 1992

Jedno z nejmalebnějších a nejkrásnějších měst v ČR. Středověké jádro města vznikalo na březích řeky Vltavy. Významnou roli hraje topografie terénu a malebnost vodního toku, který má příjemnou dimenzi. Na levém břehu dominuje na skalní vyvýšenině druhý největší hrad v Čechách, jehož vznik je datován do roku 1253. Nejstarší částí je válcová raně gotická věž z 2.pol. 13.stol. Dnešní renesanční podoba věže je z roku 1580. V návaznosti na hrad se nachází v podhradí starobylá čtvrť Latrán. Centrum města je tvořeno náměstím s honosnými renesančními a barokními domy na gotickém základu.

Některé z domů mají gotické loubí, nárožní dům č.12 má síň zaklenutou do středních arkád a zadní komoru s žebrovou klenbou z období po r. 1500. Některé domy mají původní detaily a výmalbu interiérů. Významný je objekt renesanční radnice.

Významnou sakrální stavbou je Děkanský kostel sv. Víta, který byl založen r.1309.

Předností Krumlova je, že není vystavěn v jednom stylu, ale měnil, dostavoval a přestavoval v průběhu staletí.

- **Telč – historické jádro města v rozsahu MPR;** zápis 1992

Město Telč bylo založeno dle pramenů ve 13.století mezi třemi rybníky na rozsáhlých vysušených bažinách. Dnešním jádrem města je v návaznosti na zámek dlouhé náměstí s typickými měšťanskými domy s podloubím a renesančními štíty. Významnou sakrální stavbou je kostel svatého Ducha, jehož pozdně románská věž byla donjonem zeměpanského hradu, kolem kterého bylo soustředěno nejstarší osídlení Telče.

- **Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře, Žďár nad Sázavou;** zápis 1994,

Snad nejvýznamnější dílo J.B. Santiniho - Aichla, doba výstavby 1719 – 22; už místo samo je natolik působivé, že stavba na něm je velmi dominantní. Odpovídá účelu stavby, která měla být oslavou světce – Jana Nepomuckého, jehož symbolem je koruna pěti hvězd, Hvězda podle tradice označovala místo jeho narození i okamžik jeho mučednické smrti

Tuto myšlenku pojal Santini velkoryse a zvolil stavbu ve tvaru hvězdy, zářící do okolí, jako život tohoto světce. Centrální prostor byl navržen na podkladě hvězdné symboliky, průniků soustředných kružnic a pěticípé hvězdy. Pro autora jsou typické průniky kleneb, konstrukce a detaily charakteristické pro barokní gotiku. Vnitřní prostor kostela je kompozičně působivý, uplatňují se zde efekty prosvětlení prostoru v kombinaci s klenebním systémem. Kostel obklopuje ambit, dotvářející působivost stavby. Jeho realizace neprobíhala současně se stavbou kostela, ale později, byl dokončen v roce 1769. Ambit byl obnoven po požáru ve zjednodušené podobě.

Autor – Jan Blažej Santini Aichl, 4.2.1677- 7.12.1723 rodina pocházel z Itálie. Otec byl kameník a pracoval na významných pražských stavbách realizovaných J.B. Matheyem. zemřel v 50. letech. Jan Blažej Santini se vyučil malířem, protože byl mrzák a nemohl dělat těžkou fyzickou práci. učil se patrně v dílně císařského a královského malíře Kristiána Schrödera. Kamenickému řemeslu se vyučil jeho bratr. Byl úspěšný takřka od začátku tvůrčí dráhy, navázal na J.B. Matheyho a převzal jeho nedokončené stavby. Již v roce 1700 měl vlastní příjmy a v roce 1705 mu udělila rada Menšího města pražského měšťanské právo. v té době byl poměrně majetný takže si mohl koupit dům v Praze v dnešní Nerudově ulici č.p. 211-14 a po dvou letech sousední dům U zlaté číše č.p. 212-16. Neměl příliš štěstí v osobním životě, z prvního manželství měl čtyři děti, které zemřely v dětském věku. Po ovdovění se znovu oženil a sňatkem povýšil do šlechtického stavu. Byl zámožný a velmi uznávaný. Po dobu svého krátkého života /zemřel v 47 letech/ zrealizoval velké množství staveb z nichž převážná část byly rekonstrukce a v době úmrtí měl rozestavěných 40 staveb. V té době bylo jeho jmění podle testamentu 25 000 zlatých.

Měl štěstí na stavebníky. Spolupracoval s Eugenikem Tittlem a později s opatem žďárským Václavem Vejmluvou. Jeho tvorbu ovlivnili představitelé vrcholného baroku J.B. Mathey aj.B. Fischer z Erlachu a dynamického italského baroku, F. Boromini a G. Guarini.

Z jeho nejvýznamnějších realizací:

přestavba kostelů a klášterů a kostelů v Sedlci, Žďáru, Želivu, Rajhradu a Kladrubech, projekt kostela v panenských Břežanech, na Zelené Hoře a Rychnově nad Kněžnou spolu s koleji piaristů,

stavba zámků v Manětíně, Chlumci nad Cidlinou /Karlova Koruna/, konventu na Zbraslavi, paláců Morzinského, Thun- Hohenstejnského, Šternberského a Schönbornského v Praze. klášterní hostinec v Ostrově nad Oslavou.

- **Kutná Hora s chrámem sv. Barbory a katedrálou P. Marie v Sedlci, historické jádro v rozsahu MPR;** zápis 1995

Královské horní město, rozkládající se nad údolím toku Vrchlice, jehož vznik je spojen s bohatými nalezišti stříbra v závěru 13.stol. Město prošlo složitým vývojem a v době své největší prosperity konkurovalo bohatstvím a výstavností Praze.. Dominantou je chrám sv. Barbory, patronky horníků. Byl založen kolem roku 1380, síňové trojlodí bylo zaklenuto roku 1547 krouženými klenbami. Zastřešení dominantními stanovými střechami pochází z konce 19.stol. V jižní části města se nachází NKP Vlašský dvůr, bývalá mincovna.

Nejhodnotnější barokní stavbou je bývalý klášter voršilek dle návrhu K.I. Dientzenhofera. /1735-43/

V prostoru MPR je řada dalších významných sakrálních staveb; kostel P. Marie na náměstí, kostel Nejsv. Trojice a kostel sv. Jana Nepomuského.

Významné jsou měšťanské domy se středověkým základem, upravovány v renesanci a baroku.

- **Lednicko – Valtický areál, kulturní krajina v rozsahu PZ;** zápis 1996

Ojedinelý příklad komponované krajiny v Evropě s objektem zámku přebudovaného šlechtickým rodem Lichtenštejnů ve stylu anglické neofotily v letech 1846-1858.. Do souboru budov na místě středověkého sídla patří honosné barokní konírny z předchozí podoby zámku /J.B.Fischer z Erlachu/z konce 17.stol. a palmový skleníky, stavba z pol. 19.stol. Rozlehlý park byl v letech 1805 – 11 upraven do romantické podoby, severní část o rozloze 171 ha obsahuje 29ha vodní plochy s ostrovy, vzácnými i domácimi dřevinami a romanticky komponovanými stavbami./ Janův hrad, Minaret, Apolonův chrám, lovecký zámeček/ Jižní část území přiléhající k zámku je řešena jako pravidelný park.

- **Holašovice – vesnická památková rezervace;** zápis 1998

Obec Holešovice najdeme nedaleko Českých Budějovic v malebné jihočeské krajině. Představuje komplex statků a venkovských stavení v původním návesním konceptu ve kterých žije přes 140 místních obyvatel. Ves byla založena pravděpodobně v první pol. 13. století. Od roku 1292 patřila cisterciáckému klášteru ve Vyšším Brodě. V jeho držení byla ves až do zrušení roboty v r. 1848. Základní historickou část představuje náves a kolem ní stojící statky. Tvoří zhruba obdélník o rozměrech 210 x 70 m. Uprostřed se nachází malý návesní rybníček, dále zde nalezneme kapli, obecní kovárnu s domem, kde bydlel kovář. Prakticky všechny budovy jsou stavěny z kamene, jako pojiva se používala hlína. Při opravě fasády špýcharu statku č. 14 byla odkryta původní sgrafita datovaná do konce 16. století. Přestavba štítů a vjezdů do statků se uskutečnila ve druhé polovině 19. století ve stylu tzv. lidového (selského) baroka.

Vesnická stavení jsou převážně z druhé poloviny 19. století. Jsou převážně trojstranného typu, to znamená, že na jedné straně obdélníkového dvora je obytné stavení štítovou stranou do návsi, na ně navazovaly hospodářské prostory a chlévy, na protější straně sýpka. Vstup a vjezd do dvora byl uzavřen vraty. Štítové stěny jsou bohatě zdobeny štukovou výzdobou okenních šambrán, říms a dalších prvků.

Odlíšnosti ve výzdobě lze hledat v hospodářském, sociálním, či etnickém vývoji lokalit.

Jaká je reakce místních na zápis do světového seznamu UNESCO? Hodnotu obce chápou jako závazek, který je nutností pro udržení obce i vlastních objektů ve stavu, ve kterém se nachází, případně nacházely v minulosti. V období podání žádosti o zápis bylo provedeno odstranění nevhodných úprav narušujících celkový vzhled objektů v obci. Například byla nahrazena nevhodná okna, vrata a některé detaily, které na barokní vesnické domy nepatří. Všechny úpravy se realizují pod dohledem odborníků z NPÚ, jejichž doporučení je třeba respektovat. Nastávají problémy v oblasti financování protože atypické výplně otvorů, navíc v požadovaném materiálovém provedení představují asi trojnásobek ceny běžně dodávaných výrobků. Asi 60% ceny je možno pokrýt ze státního příspěvku. Na větší opravy stavení, třeba

nový krov nebo výměnu střešní krytiny nezbyvají finanční prostředky, protože se jedná o poměrně velký rozsah obnovy.

Obecní úřad zpracoval koncepci obce pro potřeby cestovního ruchu, do jehož tras je obec zapojena. V obci funguje informační středisko, restaurace a prodejna suvenýrů. Pro potřeby cestovního ruchu se tradičně konají tradiční trhy spojené s oživením tradičních lidových zvyků.

- **Kroměříž – zahrady a zámek;** zápis 1998

Podzámecká zahrada, volný přírodně krajinářský park z 19.stol. s architektonickými prvky.

Květná zahrada – ojedinělý koncept zahrady z 2.pol. 17.stol. s řadou staveb G. P. Tencally. Ústřední stavbou je pavilon se štukami, výmalbou a působivou alegorickou figurální výzdobou. Další významnou stavbou je monumentální kolonáda tvořená otevřenou pilířovou arkádou se sochařskou ve stylu italských staveb. V prostoru zahrad jsou na průsečících cest umístěny kašny a sochy, dotvářející celkovou kompozici díla.

Město Kroměříž vzniklo kolem roku 1260 připojením nově založené části s velkým obdélným náměstím ke starší tržové vsi. s ulicovým náměstím. Ve 14.stol. byla k městu připojena židovská obec. Kroměříž proslula jako sídlo olomouckých biskupů, kteří zde vybudovali na místě původního hradu raně barokní zámek a Podzámeckou zahradu. Věž zámku a radnice s barokním piaristickým kostelem vytvářejí malebnou siluetu města. Dalšími významnými památkami jsou farní kostel, kapitulní chrám, emeritní dům, piaristické gymnázium a radnice židovské čtvrti.

- **Litomyšl – areál státního zámku;** zápis 1999

Budova zámku je významnou renesanční stavbou, vznikla v letech 1568-1581 dle návrhu architektů G.B. Aostalli a U. Aostalli přebudováním staršího základu. Dvoupatrová čtyřkřídlá budova na uzavřeném půdorysu s arkádovým nádvořím má výrazná sgrafitová rustikální průčelí s patrovými obloučkovými štíty. Součástí hodnotných interiérů s žebírkovými klenbami je i v baroku upravené zámecké divadlo. V areálu jsou další hodnotné stavby, pivovar, konírny, sochařská výzdoba a zámecká zahrada.

- **Olomouc – soubor sloupů a kašen;** zápis 2000

Sloup Nejsvětější trojice, čestný barokní sloup s kaplí.

Stavba byla zahájena v r. 1716 a dokončena byl v r. 1754 a v témže roce vysvěcena. Sloup je vysoký 35m a je osázen sochami a reliéfy z kamene a pozlacené mědi. Nejvyšší bod sloupu je osazen pozlaceným měděným sousoším Nejsvětější Trojice, ve spodní části ještě sedí Archanděl Gabriel. Prostředníka mezi nebem a zemí představuje skupina pozlacených plastik na hlavním pylonu Nanebevzetí P. Marie, kterou k nebi nese dvojice andělů. Hlavní část sloupu je odstupňována do tří pater, výška plastiky je dominantní - 35m, v přízemí je umístěna kaple.

Olomouc je významným centrem Moravy. Je po hlavním městě Praze největší MPR v ČR. Pro svoji polohu a bohatou historii je vyhledávaným centrem cestovního ruchu. Město vzniklo při soutoku Moravy a Bystřice v polovině 13. stol. z podhradí přemyslovského hradu a předhradí později zastavěného církevními objekty. Dnešní město je srostlé z několika osad, tvar obou náměstí je ovlivněn průběhem dálkových cest.

Mezi vyhledávané architektonické skvosty patří katedrála sv. Václava z druhé pol. 13. stol. Novogotická je jižní věž z let 1883-1892, vysoká 100,65m a je nejvyšší kostelní věží na Moravě. Dalšími pozoruhodnými památkami jsou chrám sv. Mořice, kostel sv. Michala a Hradisko, největší premonstrátský klášter na Moravě. K nejvýznamnějším památkám patří Přemyslovský palác, NKP při chrámu sv. Václava, arcibiskupský palác, farní chrám sv. Mořice, kláštery a kostely, Edelmanův palác, Petrášův palác, radnice, divadlo.

- **Vila Tugendhat v Brně;** zápis 2001

/Brno, Černá Pole, Černopolní č.45/

Příklad funkcionalistické architektury světového významu, zápis v rozsahu NKP. Vynikající architektonicky řešená vila z let 1928 - 1930, dílo architekta Ludviga Mies van der Rohe. Kompozice je založená na principu jednoprostorového bezchodbového domu s ocelovým skeletem. Významné je řešení interiérů, chromované prvky konstrukce, onyxová stěna obytného prostoru, prosklená fasáda přízemí, propojující interiér se zahradou. Architektura ovlivňující tvorbu několika generací architektů je symbolem moderní brněnské architektury. Původní mobiliář se nedochoval.

Stavebníkem byli manželé Tugendhatovi, kteří patřili k předním brněnským průmyslníkům židovského původu. Greta Tugendhatová dostala pozemek v Brně – Černých Polích v roce 1928 věnem. Svažité pozemek ideální orientace skýtá jedinečný pohled na Brno a jednu z jeho významných dominant, hrad Špilberk. Jedinečné místo pro jedinečnou stavbu podle vlastních představ, moderní dům jednoduchých tvarů a jasné konstrukce.

Pro realizaci svých představ si vybrali architekt Mies van der Rohe, který zcela vyhovoval jejich představám. Vyhledali ho po té, kdy bydleli v Berlíně v domě, který navrhl. V roce 1928 byl pořízen koncept řešení a po společných konzultacích byl projekt dokončen a zahájena realizace. V archivu byl nalezen dokument pro povolení stavby, dokumentující činnost stavebních úřadů v této době, obsahující regulativy a nařízení pro vlastní stavbu.

Objekt byl dokončen v roce 1930. Byl přesně podle představ manželů Tugendhatových, zejména paní, která měla jasnou představu o tom, jak by měl vypadat hlavní obytný prostor a jak by se měl prolínat s prostorem venkovním. V tom si také naprosto rozuměla s architektem a týmem jeho spolupracovníků.

Mies van der Rohe a jeho tvorba je prodomována obdobím funkcionalismu, ve kterém architekt tvořil. V roce 1929 navrhl německý pavilon pro mezinárodní výstavu v Barceloně. Vychází ze stejných principů jako prostor vily Tugendhat. Stavba byla prostorově univerzální, jednoduché konstrukce z kovu a skla, vycházející z klasicistního principu stavby.

Jirsova tvorba se nerozvinula v Německu, ale ve

- **Třebíč – židovská čtvrť a bazilika sv. Prokopa;** zápis 2003

První zmínky o židovské osadě v Třebíči jsou datovány do ranného středověku, v souvislosti se vznikem benediktinského kláštera. Podoba židovské čtvrti prošla samostatným vývojem až do podoby městské zástavby v 16.stol., dále se přirozeným způsobem utvářela v 16.a 17.stol. v podstatě do dnešní podoby. Jedná se o typické seskupení obytných domů /dnes 123 objektů/ ve stísněných podmínkách při nábřeží řeky Jihlavy, mezi křesťanským městem a vrchnostenským sídlem. Nejstarší budovy pochází z přelomu 15.a 16.stol. Častým zjevem jsou tzv. kondominia – dílové vlastnictví domu. Domy jsou propojeny průchody a uličkami, vytváří charakteristické prostorové struktury. Dochovány jsou architektonické detaily, barokní průčelí, empírová výzdoba. V prostoru ghetta jsou dvě synagogy po rekonstrukci využívané pro kulturní účely, radnice, jatka. Třebíčské ghetto je součástí městské památkové zóny, je nejzachovalejší židovskou čtvrtí v Evropě. Součástí je rozlehlý židovský hřbitov.

Bazilika sv. Prokopa v Třebíči byla započata roku 1260, jako součást benediktinského kláštera, později přebudovaná na pevnost v pozdně románském a ranně gotickém slohu. Významná a ojedinělá je část masivního románského trojlodí zaklenutá konstrukcí raně gotických osmidílných žebrových kleneb, vstupní románský portál a krypta. Pozdější úpravy pochází od F. M. Kaňky z období barokní gotiky. Bazilika je součástí zámeckého areálu, který vznikl přestavbou kláštera.

Biosférické rezervace Unesco, zajímavě krajinné ekosystémy.

Na území ČR jsou v této kategorii zařazena území: Třeboňsko, Pálava, Křivokládko, Šumava, Bílé karpáty

K zápisu do Seznamu světového kulturního dědictví se v ČR připravují další objekty.

Pro rok 2005 - Třeboňské rybníkářské dědictví, návrh a dokumentace je již podána /30.5.2003/, byla přijata mezi 30 projektů a kterých se bude jednat.

Pro rok 2006 - Renesanční domy ve Slavonicích, dokumentace s žádostí rovněž předána /30.6.2003/
Jedná se o soubor renesančních domů, který je unikátní svým rozsahem i architektonickou a uměleckou hodnotou. Typické jsou měšťanské domy s renesančními fasádami a ojedinělými klenbami.

2007 - Papírna ve Velkých Losinách,
jedná se o dosud funkční výrobu papíru ve střední Evropě

Na další období se připravuje:

- rozšíření zápisu Pražské památkové rezervace o objekt Müllеровy vily /A.Loos/, kostel Nejsvětějšího srdce Páně na Vinohradech /J. Plečnik/, letohrádek Hvězda, Břevnovský klášter.
- Betlém v pískovcových skalách u Kuksu /M.B.Braun/, vrcholné dílo středoevropského barokního sochařství, jedinečně začleněné do přírodního prostředí. Zachovala se pouze část díla.
- Lázně Luhačovice s odkazem tradicionalistické architektury D. Jurkoviče
- Pevnost Terežín, rozsáhlá zchovalá pevnostní architektura
- Industriální dědictví Ostravy, soubor památek z období těžby uhlí a zpracování železa, unikátní je celek dolu Hlubina, koksárny a vysoké pece Vítkovických železáren.
- Velkomoravské hradiště v Mikulčicích, doklad existence raně středověkého státu západních Slovanů s archeologickými nálezy církevních i světských staveb. Jedná se o nejcennější zdroj poznání velkomoravské kultury.

Nové návrhy na zařazení prochází přísným hodnocením, je třeba dokázat v čem jsou výjimečné, jedinečné ve srovnání s ostatními památkami nebo lokalitami. Pokud se neprokáže že lokalita vyhovuje požadovaným kritériím, je odmítnutí téměř definitivní.

Města a obce na jejichž území se nachází památka zapsaná do Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO založily sdružení obcí, které sídlí v Olomouci.

1.7 Povinnosti vyplývající ze zápisu do Seznamu památek UNESCO:

Zápis do seznamu světového kulturního dědictví není jen pocta uznání kvality a významu díla, je to především závazek pečovat o výjimečná díla minulosti a dbát o jejich zachování pro příští generace.

Jednou z povinností je sledovat stav a provádět monitoring památek zapsaných do Seznamu památek světového kulturního dědictví a každoročně podávat Výboru světového dědictví zprávu. Monitoring je prováděn dle metodiky Státního ústavu památkové péče Ústavem územního rozvoje v Brně dle podkladů Ministerstva pro místní rozvoj, krajských a obecních úřadů, které na základě svých kompetencí potřebné informace shromažďují. Kriteria hodnocení vychází z posouzení faktorů působících na památku a naopak, čím může památka ovlivnit rozvoj obce, nebo území krajiny. Vychází se z hodnocení obcí na jejichž území se památky nachází, hodnotí se:

- stav územního plánování v lokalitě,
- oblast zahrnující bydlení, obyvatelstvo, zaměstnanost návštěvnost
- oblast cestovního ruchu /návštěvnost, informační systém, příjmy z cestovního ruchu stimulované památkou UNESCO/
- oblast občanského vybavení, informační systém, dopravní a technická infrastruktura
- oblast vztahu obyvatel k památkám /vztah zastupitelstev měst a obcí k povinnostem vyplývajícím ze zápisu památky do seznamu UNESCO

Závěry hodnocení v jednotlivých letech od roku 2000 konstatují, že hodnoty, pro které byl proveden zápis památek, trvají. Další kriteria hodnocení nepřinesly příliš pozitivní výsledky.

Poučným příkladem může být záměr přestavby Vídeňského nádraží Wien – Mitte.

Jedná se o stávající dopravní uzel městské dopravy z 60.let 20.století..Nachází se v atraktivní poloze v blízkosti městského centra, jen 300 m od Ringstrasse a 800 m od chrámu sv. Štěpána. Jedná se o chátrající areál jehož obnova by byla nákladná a proto zástupci Vídeňské radnice chtěli využít ekonomicky silného investora a území přestavět na administrativně komerční centrum. Zástavba návazného území je rovněž ze 60. – 70. let 20.století. Dominantou je hotel Hilton /výšky 60m/. V roce 1991 byla vypsána architektonická soutěž, ze které vzešel vítězný návrh ateliéru Ordner & Ordner. Dalším rozpracováním návrhu došlo v konečné podobě k maximalizaci objemového řešení. V roce 1999 stavební záměr předpokládal výstavbu 6 –ti věžových domů po obvodu areálu v rozmezí 75 -97 m. Jeden z objektů výšky 87 m byl nazván Vienna City Tover. Proti výraznému až agresivnímu zásahu do stávající objemové struktury v bezprostřední blízkosti centra Vídně se zvedla mohutná vlna nesouhlasu obyvatel i odborné veřejnosti, pod jejímž tlakem byl návrh redukován. V té době /2001/ bylo postupně vydáno stavební povolení na stavbu Vienna City Tover a posléze i na realizaci celého projektu Wien – Mitte. Zřejmě by bylo došlo k realizaci, kdyby nebyla v roce 2000 podána žádost Rakouské republiky o zapsání historické části Vídně do Seznamu Světového dědictví UNESCO, což bylo na 25.zasedání Výboru pro světové dědictví UNESCO v prosinci 2001 schváleno ovšem s doporučením prověřit a přehodnotit plánovaný projekt Wien – Mitte. Na základě dalšího prověření týkajícího se tohoto problematického projektu bylo konstatováno, že by realizace mohla znamenat pro Vídeň ztrátu statutu památky světového kulturního dědictví. Tato možnost byla pravděpodobná a pro Rakousko a jeho hlavní město velmi nepříjemná z hlediska mezinárodní prestiže v kulturní oblasti.

V roce 2002 zpracoval Výbor pro světové dědictví UNESCO města Vídně podrobnou analýzu projektu doloženou vizualizacemi navržených výškových staveb, prokazujícími začlenění do stávajícího historického prostředí Vídně. Do zpracovaných materiálů nebyla zahrnuta samostatná stavba věže Vienna City Tover, která byla v té době z poloviny postavena.

Ze stanoviska a jeho projednání na zasedání ICOMOS ke zprávě Vídeňské radnice vyplynula jednoznačně potřeba snížení výškové hladiny navržené zástavby na 60m. To bylo ovšem nepřijatelné z hlediska podnikatelského záměru investora, který požadoval kompenzaci investice v částce řádově několik desítek milionů EUR z městské pokladny. Na základě dalších jednání a rozhodnutí zástupců radnice a starosta města Vídně došlo k zastavení celého projektu Wien- Mitte.

V březnu 2003 byla vyhlášena nová architektonická soutěž s regulativem výškové hladiny 60m.

V září 2003 byl znám vítězný návrh ze šesti účastníků soutěže a v říjnu 2003 byl zástupcům města Vídně předán certifikát o zapsání historického jádra Vídně do Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO.

Je to jeden z příkladů jak není dobré podlehnout tlakům silného investora, pokud není v souladu s celkovou koncepcí, nebo neodpovídá charakteru území v němž má být realizován. Pro zdárnou realizaci náročného projektu přestavby musí dojít k dohodě politické garnitury, ekonomické síly a odborníků – architektů v tomto případě nepominutelné složky – památkové péče, podílející se na rozhodovacím procesu přípravy a realizace projektu.

Nejedná se o ojedinělý případ, v obdobné situaci se ocitl Kolín nad Rýnem, kde se v okolí významné gotické katedrály realizuje novodobá výstavba.

Zprávy památkové péče / ročník 64 /2004 / číslo1 - Informace dle článku

Literatura k tématu: Kulturní poklady pod záštitou UNESCO; Knižní klub BALIOS

www.unesco.cz